

İRAN TİYATROSUNDAN BİR ESER SADIK HİDAYET'İN SÂSÂN KIZI PERVİN'İ

Mehmet Kanar*

Modern İran tiyatrosu dinî ve gayri dinî geleneksel İran tiyatrosunun temelleri üstünde on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısından itibaren gelişme zeminini buldu.

İran'da Avrupa bilim ve tekniğini tanıma sürecinde Osmanlı toprakları ve Rusya'nın önemli etkileri oldu. İstanbul, İran için Avrupa'ya açılan kapı demektir. İstanbul'daki bir matbaa sökülerek İran'a nakledilmiş, İran'da o zamanlar basımı sorunlu olan kimi gazete ve dergiler İstanbul'da basılarak Tebriz ve Tahran'a gönderilmişti.

Türk tiyatrosu bu yüzyılın ikinci yarısında adapte, çeviri ve telif eserleriyle büyük atılım içindeydi. Moliere'in eserleri adapte ediliyor ve Şinasi'nin Şair Evlenmesi gibi telif eserler de Türk tiyatrosunun kütüphanesini zenginleştiriyordu.

O zamanlar İstanbul'da bulunan kimi İranlı aydınlar Türk tiyatrosunu yakından takip ederek ilk adapte ve çeviri piyes çalışmalarına başladılar. Misanthrope, Merdumgurîz adıyla Farsça'ya aktarıldı ve İstanbul'da basıldı.

İran tarihinde en uzun tahtta kalma rekorunu elinde bulunduran Nâsirüddin Şah Tahran'da açtığı tiyatro binası, piyes çeviri ve telif çalışmalarını teşvik etmesi, tiyatro topluluklarını desteklemesi ile çağdaş İran tiyatrosunun altyapı çalışmalarını başlattı.

Ferheng (Kültür), Teatr-i millî (Ulusal tiyatro), Komedi-yi îrân, Komedi-yi muzikal, Kulüp Muzikal gibi tiyatro toplulukları Fransız ve Rus piyes yazarlarının eserlerini sahneye koydular. Komedi-yi İran topluluğunda ilk kez Ermeni, Türk ve Musevî bayan oyuncular rol aldılar.

Öte yandan, Azerbaycan tiyatrosunun temelini atan ve Türk edebiyatında önemli bir yeri olan Âhundzâde (Ahundof) (1813-1878) Türkçe yazdığı ve sonradan Farsça'ya çevrilen piyesleri ile modern İran tiyatrosuna atılım yaptırdı.

* Prof. Dr.; İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü

Seyyid Ali Nasr, Huneristân-i hunerpîşegî adlı okulda tiyatro tarihi dersleri verirken Avrupa sahne tekniğine uygun oyunlar sergiledi ve çalışmalarıyla modern İran tiyatrosunun babası sayıldı.

Farsça telif edilen ve sahnelenen ilk piyeslerde İran kadınının sorunları, bâtil inançlar, cahillik, okuma-yazma sorunu ve evlilik kurumundaki aksaklıklar ele alındı.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yetişen Kemal Şehrîzâd, Sadık Hidayet, Türk edebiyatında Ali Nevruz adıyla tanınan Hasan-ı Mukaddem, Gevher Murad, İstanbul'da uzun süre kalan Mirzâde-i Işkî gibi yazarlar İran'ın dünya siyasi arenasındaki olumsuz durumu dolayısıyla İslam öncesi İranını işleyen tarihî piyeslere yöneldiler.

Aşağıda çevirisi sunulan Pervin Duhter-i Sâsân (Sâsân Kızı Pervin) (1309/1930), Sâye-i Moğul (Moğol Gölgesi) (1310/1931) ve Mâziyâr (1312/1933) gibi tarihî oyunları Sadık Hidayet aşırı vatanseverlik duygularının körüklendiği bir dönemde yazdı. Kör Baykuş, Diri Gömülen, Alacakaranlık, Aylak Köpek, Üç Damla Kan, Hacı Aga, Vejetaryenliğin Yararları, Hayyam'ın Teraneleri gibi yapıtlarıyla Türkiye'de de iyi tanınan Sadık Hidayet İran tarihinin en parlak dönemlerinden biri olan Sâsânîler dönemine uzanır. 1936-1937 yıllarında Bombay'da bulunduğu sıralarda Parsîler yani ateşperestler arasında yaşar. Zerdüş dini hakkındaki eksik bilgilerini tamamlar, o dönemin dili olan Pehlevîceyi öğrenir ve birçok Pehlevîce metni Farsça'ya aktarır. Taht-ı Ebû Nasr ve Ateşperest gibi öykülerinde Sâsânîler dönemini ve ateşperestliği konu edinir. Bu yapıtları ulusal kimlik arayışının birer belgesidir adeta. Araplar, ona göre eski İran'ın görkemini yıkıp yok eden bir kavimdir. Bu yüzden ırkçı bir yaklaşımla Araplara saldırır.¹

¹ İran tiyatrosu hakkında daha geniş bilgi için bk. Mehmet Kanar, **Çağdaş İran Edebiyatının Doğuşu ve Gelişmesi**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999; Bozorg Alavi, **Geschichte und Entwicklung der modernen Persischen Literatur**, Berlin, 1964; Edward G. Browne, **A History of Persian Literature in Modern Times** (A.D.1500-1924), Cambridge, 1924; Cennetî-yi Atâî, **Bunyâd-i numâyiş der îrân** (İran tiyatrosunun temelleri), Tahran, 1333 (1954); Jan Rypka, **Iranische Literaturgeschichte**, Leipzig, 1959; Yahyâ Âriyenpûr, **Ez Sabâ tâ Nîmâ, I-II**, Tahran, 1350 (1971)

SÂSÂN KIZI PERVİN²

Bu perdedeki olaylar hemen hemen hicrî 22/miladî 643 yılında, bugünkü Tahran yakınlarında bulunan Rey (Raga) şehrinde Arap-İran savaşı sırasında geçer. Dekor olarak bir ev ve içindeki her şey Sâsânîlerin son dönemlerindeki tarzda döşenmiştir.

OYUNCULAR

Behram

50 yaşlarında bir uşak. Sarı keçe külahlı, gök mavisi renginde uzun bir giysi, şal, geniş pantolon ve topuksuz ayakkabı giymiştir. Saçı, sakalı ağarmıştır; saçları dimdiktir. Giysisinin kolları geniş, bel kısmı büzgülüdür. Korkak, edepli, halk diliyle konuşur.

Ressam

45 yaşında, hafif kambur, yüce gönüllü biridir. Gür kırçıl saçları omzuna kadar dökülmüştür. Üstünde desenli ipek bir giysi vardır. Belinde genişçe bir kuşak bağlıdır ve uçları arkadan sarmaktadır. Giysisinin kol ağzları dar ve eline yapışiktir. Uzun kırış kırış bir etek, yine uzun ve geniş, büzgülü bir pantolon giymiştir. Paçaları ayak bileğinden daralır. Ayağında yumuşak, sivri uçlu, bağcıklı ve topuksuz bir ayakkabı vardır. Ağırbaşlı, gizemli bir görünüşe sahiptir.

Pervin

20 yaşındadır. Ressam'ın kızıdır. Uzun boylu, beyaz tenli, uzun, parlak, taranmış, kestane rengi saçları vardır. İnce, uzun ipek giysisi ayak bileklerine kadar iner. Giysisi etek kısmında büzgülü, yenleri geniştir. Göğsü açık, küpeli, inci gerdanlıklılı, bileziklidir. Alnına giysisiyle aynı renkte bir kuşak bağlamıştır. Kuşak ensesinden boynuna kaşkol gibi genişleyerek sarkar. Geniş kemeri de yine

² Orijinal adı: Pervîn Dohter-i Sâsân ve İsfahan nisfi-i cihân, çeviriye esas alınan baskı: Kitâbhâ-yi perestû (Kırlangıç Yayınları), çâp-i çihârom (dördüncü baskı), Tahran 1344/1965, 182 sayfa.

arkasından sarkmaktadır. Giysisinin renginde sade, kumaştan bir ayakkabı vardır ayağında. Sesi tok, şımarık ve babasının biricik kızıdır.

Perviz

Kızın nişanlısı. 25 yaşında. "Cavidan Süvarileri" giysisi vardır üstünde. Başında yuvarlak miğfer. Kıvırcık siyah saçlı. Ok, yay, hançer, kızıl çizme. Giysisinin göğüs kısmı iki çengelle iliklenir. Okluk kayışı bunun üstünden geçer. Bütün bunlar onu görkemli, havalı, kendinden emin ve cesur göstermektedir.

Dört Arap

Yırtık abaya sarınıp bunun üstünden bellerine ip bağlamışlardır. Yüzler kara, bıyık ve sakallar siyah ve kabadır. Başlarına ve boyunlarına beyaz ile kirli sarı bir bez bağlamışlardır. Ayaklar çıplak ve tozlu. Kılıçlar çeşit çeşit. Yırtıcı, korkunç görünümlüdürler; bağırıp çağırılmaktadırlar.

Arapların Lideri

Kısa boylu, göbeği sarkık, ensesi kalın, top sakallı, bıyıklı, kaşlarının arası kırışık. Büyük sarığının ucu sarkmaktadır. Sade, uzun bir hırka, geniş şal, belde küçük bir hançer, ayak çıplak, beyaz donlu, korkunç, siyah yüzlü.

Arap Tercüman

40 yaşında, sarı abalı, beyaz uzun elbiseli, şallı, ayakkabılı, kısa çoraplı, tane tane, galiz bir lehçeyle konuşur.

BİRİNCİ PERDE

Sol tarafta Sâsânî ve Hahamenîşî binaları tarzında geniş bir ayvanın üç köşesi görülür. At başlı kısa iki sütun vardır. Kaidesi dört köşedir. Yandaki duvarda ve kemerde kahverengi tezyinat görülmektedir. Ayvan iki basamaklıdır. Kakmalı iki kapı göze çarpar. Ayvana parlak, çarpıcı renkleri olan iki halı serilmiştir. Eski,

küçük bir masa ile önüne dört tabure konulmuştur. Sağda ayvanın kenarında büyük bir ağaç vardır. Ayvanın önünde bir toprak yığını, az ötede bir bahçe ile Demavend Dağı³'nin manzarası. Sağdaki kapı aralıktır.⁴

-1-

Behram elinde süpürge, ayvanı süpürür. Ayvanın önüne yaklaşırken kendi kendine konuşur.

Behram- Bu da yaşamak mı yani? Sabahın köründen akşama kadar çalışmaktan canım çıkıyor. Eğlenceye bak yahu... Ağamız ne yapıyor acep? Neden çekip gitmez ki? Kaçabilenler kaçtı gitti; bir o kaldı şurada. İlle de bizi şu namert Arapların eline düşürecek!.. Her Allah'ın günü kağıt vardır yerlerde. (Eğilir, yerden kağıt parçasını alarak buruşturur ve aşağı atar.) Nedir şu ressamlardan çektiğim!... Öyle ya, Arapların suratını çizmek için kaldı buralarda!.. Hani ekmeklerini yememiş olsam, bunca yıldır evlerinde kalmış olmasam, yok mu ya, bir gün yanlarında durmam; çeker giderim. Herkesin bu şehirden sıvıştığını bilmiyor mu yani? Ha bugün, ha yarın savaş patlar; o zaman ne halt edeceğiz? Akli sıra...

Soldaki açık kapıdan yaşlı Ressam çıkar.

Ressam- N'apıyorsun? Yine n'oldu; konuşup duruyorsun kendi kendine?

Behram- Daha n'olacaktı? Bırakın, uğraşmayın benimle. Dün akşam demedim mi, yakında savaş çıkacağı söylentisi var şehirde diye? Askerler geçit resmi yapıyorlar. Ne kadar zengin varsa, iki ay önceden Çin'e, Turan'a kaçmış. Acaba siz niye kaldınız? Savaş bu; şakası yok. Halk öbek öbek kaçıyor. Kala kala gençler kalmış savaşmak için.

Ressam- Dün sordun mu? Kaçış yolu var mı acaba?

³İran'ın kuzeydoğusundaki yanardağ. Elburz sıradağlarının ve İran'ın en yüksek dağı. 5604 m. (Çevirmen)

⁴Bu satırların yazarı bu perdeyi mümkün olduğu kadar tarihî olaylarla mutabakat sağlayacak şekilde düzenlemiştir. Burada değerli yardımlarından dolayı Kâzımzâde İranşehr Beyefendi'ye teşekkür ederim. (Hidayet)

Behram- Sordum... Yol yok demedim mi? Gittim, kendi gözümle gördüm. Yollarda aç İranlı yaşlılar, kadınlar, çocuklar görülüyor. Varlarını yoklarını doldurduğu küçük arabaları iteliyorlar. Sürülerinden kalanları yanlarına almış, nereye gittiklerini bilmeden yürüyorlar. Yollar kesilmiş. Yaşlılar hastalanıp ölüyor. Analar çocuklarının ellerinden tutmuş, toz toprak içinde taşlı yollardan geçiyorlar. Her taraf ana baba günü; kim kime dum duma. Herkes aç. Araplar öldürmezse, açlıktan öleceğiz. Arapların bu gece Raga'yı alacağı söyleniyordu şehirde. Biliyor musun, kızları satıyorlar.⁵ Kızını ne yapacaksın? Bir ona üzülüyorum zaten. Benim de kızım sayılır. Onu ben büyüttüm, ben yetiştirdim. Hep ona üzülüyorum.

Ressam- (Düşünceli) Kızımı ne yapacağım? Perviz de gelmedi ki; bakalım ne yaptı!?

Behram- Dedim ya hep kızı düşünüyorum. Ne zamandır düşünceli ve canı sıkkın. Dün gece karanlığında bahçede dolaşıyordu; hep onu gözledim. Gitti; çavlanın yanında bir taşa oturdu. Başını elleri arasına alıp ağladı durdu. Yüreğim sızlıyor; ama elimizden ne gelir ki?

Ressam- Doğru diyorsun; ne yapacağımı bilemiyorum.

Behram- Hep onun için endişeleniyorum; kendimi düşündüğümü sanma sakın. Bunca gencimizi öldürdüler. Unuttun mu oğlunu? Küçük kardeşimi de öldürdüler; benim canımın ne önemi var? Bir bedbahtlığa düştük ki, çıldırarak gibi oluyorum bazen. Yüz yıl yaşlandım birden. Sizi gören, yetmişinde vardır diyor.

Ressam- Her işini bırak, git. Perviz'i bulursun belki. "Cavidan Süvarileri"ni bilir misin?

Behram- İki üç defa peşine düşmedim mi? Kızın beni senden habersiz gönderdi. Nerede olduğunu biliyorum. Uzakta. Demavend'i görüyor musun? (Dağı göstererek) Orada.

Ressam- Git, git hadi. Bırak gevezeliği. Git, sor, söyle, derhal gelsin; bize uğrasın.

⁵Tarihî belgelere göre Araplar tarafından İranlı kızların satışı çok yaygındı. (Hidayet)

Behram bahçeden çıkar. Ressam ellerini arkadan bağlar ve ayvanda bir başta bir başa yürürken öksürüp seslenir.

2

Ressam- Pervin... Pervin.

Sağdaki açık kapıdan Pervin girer; birbirlerine bakarlar.

Ressam- Yüzünde bir solgunluk var; anlat bakalım, n'oldü?

Pervin- Solgunluk varmış! Arapların yaklaştığını bilmiyor musun? Ne yapacağız?

Ressam- (Düşünceli düşünceli yürür) Doğru; şu Tanrı düşmanı ve baş belası Araplar yüzünden hep kaygılıyım; ama elimizden ne gelir? Kaç aydır savaşıyoruz; bu üçüncü savaş. Yiyecek stoklarımız tükendi; bütün insanlar aç. Şimdiye kadar direndik. Korkma, Allah büyüktür; bu kez zafer bizim olacak. İki kere ikinin beş ettiğini duydun mu hiç? Bizim ordumuz tam donanımlı; bir şey yapamayacaklar. Arapların eline geçen şehirlerde ayaklanmalar başlamış. İki üç gün daha direnebilirsek Deylemliler⁶ yiyeceklerle birlikte yardımımıza gelecekler... Hayır, Raga şehri düşman eline geçmeyecek; Tanrı ateşi bizi koruyacak⁷. Boş yere üzme kendini.

Pervin- Savaş... kıyım... kan!..

Ressam- (Ateşli) Araplarla yapılan savaşta ne versek azdır. İran kaç defa yabancıların saldırılarına uğradı ama hiçbiri Araplar kadar yıldırmadı bizi. Varımızı yoğunuzu aldılar, çaldılar, yaktılar, öldürdüler. Ah, bilmezsin sen... Daha küçük bir çocukken kaçıp geldik Raga'ya. Huzur içinde resim yapmak için gürültüden uzak bu evi aldım. Eski atölyem kalsa, bugün saray ressamlarından biri olurdu... şu yaptığım portrede senin güzelliğin var... (Öksürür) Şimdi yaşlandım artık. Yüzüne bakarak yaptığım şu resim son çalışmam olacak. Çünkü biliyorum, nişanlın Perviz

⁶Tarihçilere göre Deylemliler Araplarla yapılan savaşta Rey halkıyla birlik olmuşlardı. (Hidayet)

⁷Rey ateşkedesi meşhurdu. (Hidayet)

er geç seninle evlenecek; o zaman şu güzel portren beni teselli edecek... Hazırlanmaya bak; portrenin en çok iki günlük işi kaldı. Rahmetli annen ne severdi seni. Hatırlarım hâlâ; her gün çavlanın yanındaki düzlükte oyun oynardı seninle.

Pervin- Hep çocukluğumu hatırlıyorsun. Bugün çocuk değilim artık. Keşke çocuk kalsaydım da bu günleri görmeseydim!

Ressam- Git, çengi getir; işe başlayayım. Şimdi bundan iyi yapacak işimiz yok.

Kız sağdaki kapıdan dışarı çıkar. Yaşlı adam gidip masanın önündeki tabureye oturur, birkaç parça kuru boya çıkarır, üstünde boya lekeleri olan kirli bir mendili açar önüne. Kız, elinde büyük ve güzel bir çeng ile içeri girer. Sazı yere bırakıp, sırtı bahçeye gelecek şekilde babasının önüne profilden oturur.

Pervin- Biliyor musun, köpeğimiz hastalandı.

Ressam- Raşno'yu mu diyorsun? Gece hep uluduğunu işittim. Bugün yanımıza gelmedi. Behram gelince söyle, hekimin katırını getirsin. şu köpek benim en vefalı dostum.

Elini uzatır, bir parça altın sarısı boya alıp masanın üstündeki küçük mermer taşa sürer.

Ressam- Sahi, Perviz ne zamandır uğramadı. Behram'ı gönderdim ona. Epey uzakta. Sanırım akşama gelir. Ordu hazırlamakla meşgul. Eğer özgürlüğümüzü koruyup, zamanla Arapların elinden şehirlerimizi kurtarabilirsek, o zaman birlikte Ekbatan⁸'a döner, büyük bir düğünle seni Perviz'e veririm. Aynı yerde ev tutarız. Senden ayrılmak istemiyorum. Bilirsin, sen benim en büyük umudum ve yaşama sevincimsin.

Kız şaşkın şaşkın ayvanın önüne bakar.

Ressam- (Boyayı sürmekle meşguldür.) Neden çeng çalmıyorsun bugün? Hani bildiğin, cana can katan şarkılar söyle, çeng çal.

Kız yorgun bir tavırla yanındaki çengi alıp acıklı bir parça çalar⁹. Ressam boyayı yere koyar. Biraz saza kulak verir; kağıt rulosunu açıp bir kıza, bir kağıda bakar.

Ressam- Sol ayağını az uzat... Az daha... Tamam, böyle iyi.

Sonra ciddî bir tavır takınır. Fırçanın ucuyla boya alır, başka bir kağıtta denedikten sonra portreye sürer.

Ressam- Sebebi nedir bilmem ama bugün elim işe gitmiyor; sen saz çalmaya bak.

Resmi masaya atar. Bu sırada bahçe kapısının sürgüsü çekilir. Kız dönüp bakar. Perviz gelmiştir. Çengi duvara dayayıp yerinden kalkar. Yaşlı adam başını kaldırır.

Perviz- (İşaret parmağını yüzünde tutarak) Roj Garyak.

Ressam- Roj Garyak, hoş geldiniz. Behram'ı görmediniz mi? Size göndermişim onu.

Perviz- Hayır, görmedim. Çok meşgulüm. İşleri yüz üstü bırakıp, ne yaptınız, ne ettiniz diye sizi görmeye geldim.

Ressam- Kalp kalbe karşıdır demişler. Biz de sizi konuşuyorduk az önce... İyisiniz inşallah; yaralanmadınız ya? Neden daha erken gelmediniz bizi ziyarete? Savaşla ilgili yeni haberler ne? Buyrun, yukarı oturun şöyle.

Perviz- (Eyvan'ın kenarında kızla yaşlı adamın karşısına oturur) Burası güzel.

Kız az öteye oturup eteğinin kırışıklarını düzeltir.

Perviz- (Kıza) Neden bıraktın? Lütfen çal. Uzun zamandır savaş gürültüsü, boru sesi, kılıç şakırtısı ve yaralıların iniltisinden başka bir ses duymadım.

⁸Ekbatan, Ekbatana, Medlerin başkenti (M. Ö. 612-550) Bugünkü Hemedan şehri. (Çevirmen)

⁹Rimsky Korsakow'un "Şehrâzâd" [Scheherazade]'i çalınabilir. (Hidayet)

Perviz- (Ressam'a) Özür dilerim, o kadar meşgulüm ki.. Vedalaşmaya geldim. Bugün yarın Araplarla tutuşuruz savaşa. Bakalım ne zaman özgür olacağız? Şimdiye kadar direndik. Hep sizin için endişeleniyorum. Defalarca söyledim, bu şehirden kaçın diye. Yeni haberler, sizin sağlığınız ve kızınız için hayırlı değil. Hâlâ geç kalmış sayılmazsınız. Ben bir kaçış yolu ayarlayabilirim.

Ressam- (Pervin'e) Git, misafire bir şeyler getir.

Kız kalkıp sağdaki kapıdan çıkar.

3

Ressam- (Başını Perviz'e yaklaştırarak) Allah korusun, kötü bir haber mi var? Tatsız bir şey mi oldu?

Perviz- Dün bizim casus anlatıyordu. Sayısız Arap askeri Raga'ya yönelmiş. Bugün yarın varırlar. Askerlerimize yarına kadar yardım ve erzak ulaşmazsa, işimiz bitiktir. Bütün insanlar açlıktan ölür.

Ressam- Başka ne diyordu? Duyduğuma göre öbür şehirlerde Araplara baş kaldırmışlar. Her tarafta kargaşa çıkmış.

Perviz- Yakalayıp isyancıların başlarını kesmişler. Araplar araya taraya bir iki yeraltı örgütünü bulmuş. Deylemistan'dan bize yardıma gelen ordunun önü kesilmiş. Her tarafa uzak düştük. Hunhar düşmanın karşısında sıkışmış durumdayız. Araplar hiçbir alçaklıktan ve vahşilikten vazgeçeceğe benzemiyor. Halife en vahşi komutanını üstümüze salmış. Bu bir ölüm kalım savaşı. Çocuklarımızın, kadınlarımızın yazgısı buna bağlı.

Ressam- Hunhar olan o komutan değil, halifenin kendisi. Kadınların satılması ve katliam emrini o vermiş. Mazdeizmi yok etmek için hiçbir zulümden geri durmuyor. Taş taş üstünde bırakmayacaklar. Sanki tüm şeytanlar, Ehrimenler¹⁰ kana susamış, İranlıların kökünü kurutmak için harekete geçmişler. Şimdi öfke devi¹¹

¹⁰Ehrimen, Zerdüştlükte kötülük tanrısıdır ve iyilik tanrısı Hürmüz ile sürekli mücadele eder. (Çevirmen)

¹¹dev/dfv: şeytan, ifrit. (Çevirmen)

tüm ülkeyi kuşatmış; her tarafta kan dökülüyor, zulmediliyor... Uzun zamandır Hıristiyanlar, Zervânîler, Maneistler, Mezdekler dinimize el atmışlar, halk arasında ayrılık gayrılık tohumlarını ekiyorlar. Onların bu hareketleri Arapların ekmeğine yağ sürdü. (*Öksürür*)

(*Tekrar soru yöneltir*) Çok mu öldürdüler?

Perviz- (hararetle) Ne yaptıklarını bilmiyorsunuz; görmek gerek... görmek gerek... Bu savaş değil, düpedüz kıyım... İlerliyorlar, öldürüyorlar; herkesin kafasını kesip kılıçları al kana boyanınca, ateşe verip yakıyorlar. Evleri talan ediyor, kadınları götürüyorlar. Görmek gerek. Tüm mamur yerlerimiz yerle bir oldu. Issız bir çöle döndü. Yıkıntılardan dumanlar yükseliyor. Irmaklardan kan akıyor.

Ressam- Mehâbâdîlerin cihan hükümdarlığından bu yana İran ülkesi böyle bir felaket görmemişti. Sanki Hürmüz hakimiyeti sona ermiş, Ehrimenler, devler onun yerine geçmiş. Dilimizin, töremizin, varlığımızın kökünü kazımak istiyorlar; yeni bir din getirme bahanesiyle hiçbir zulümden geri durmuyorlar. Maksatları fetihle bulunmak. Askerleri buğday tarlasını vuran çekirge sürüsü gibi. Mamur yerlerimize saldırıyor, dinimizi terk etmeye, aksi takdirde haraç vermeye zorluyorlar. Bir kısmı atalarının toprağına veda edip yabancı ülkelere göç etti. Yıllarca emrimizde yaşayıp bize haraç veren, kertenkele yiyen çöl Araplarına bakın!...

4

Bu sırada Pervin kakmalı iki kadeh konulmuş gümüş bir tepsiyle gelir ve tepsiyi tam karşılarında yere koyar:

Pervin- Bu pelûzeyi ben yaptım.

Perviz- (Kadehi kaldırıp tadar) On.. oh.. ne güzel olmuş! Epeydir pelûze yememiştım.

Pervin- Savaştan konuşuyorduk.

Perviz başını sallar.

Pervin- Araplarla barış yapılamaz mı acaba? Ne zamana kadar direnebiliriz? Bu şehrin bir avuç insanı temel yıkan Arap afetine nasıl dur diyebilir?

Perviz- (Alaylı alaylı gülümseyerek) Barış mı yapalım?.. şehri hediye edelim yani öyle mi? Barışmış... Onlar varlığımızı yok etmeye kalktılar. Başka şehirlerde ne yaptıklarını bilmiyor musun? Dinlerini kabul edip ateşkedeleri kendi ellerimizle yıkmamızı, dinimizi ortadan kaldırmamızı, dilimizi bırakmamızı teklif edecekler... Bir avuç insan olduğumuz doğru. Ama atalarımız, gelecek kuşaklar bizi izliyor. Geçmişlerimizin ruhları lanet okuyacak. Şimdi yiğitçe savaşıyoruz. Kazanırsak ne âlâ; yoksa başkalarının düştüğü hale düşeriz... Düşmanın önünden kaçalım mı yani? Bu utancı, kara lekeyi nasıl gizleyeceğiz? Kanımızın son damlasına kadar savaşağız. Atalarımızın yurdunu Ehrimenlere mi bırakacağız? Asla. Kaderimizde ölmek varsa, razıyız buna. Şimdi bahtımızın yıldızı kara bulutlar ardında kalmış.

Ressam- Hayır, İranlı ırkı ölmez. Biz yıllarca Yunanlıların, Eşkânîlerin saldırıları altında yaşadık ve sonunda başımız dik kaldı. Dilleri, davranışları uymuyor bize; nerde kaldı kendini bilmez, yırtıcı, çıplak Araplar! Sadece dilleri ile kılıçları uzun. şehirlerde ayaklanmalar hâlâ devam ediyor. Ben tecrübeli değil miyim? Gün ola harman ola. Umudumuzu yitirmemeliyiz.

Perviz- Nihavend Savaşı'ndan, İranlıların yenilgisinden, büyük komutanların öldürülmesinden ve ordunun dağılmasından sonra talihimiz tepetakla oldu; Kâve¹²'nin sancağı onların eline geçti.

Ressam- Arapları zafere götüren tek şey, uğruna kılıç salladıkları dinleri. Komutanları "Öldürseniz de, ölmeniz de cennete gideceksiniz" demiş. Ama İranlı kadınları, parayı, mutluluğu elde etmek için talandan, cinayetten korktukları filan yok. Cenneti yeryüzünde görmüşler. Arabistan'ın yakıcı güneşi altında kertenkele ve hurmadan başka bir şey bulamayan bu insanlar, bütün güzellikleri İran'da gördüler; mamur yerleri, tarlaları harabeye çevirdiler; imparatorluk sarayları baykuş yuvasına döndü. Ateşkedeleri hâk ile yeksan ettiler. Bütün kitaplarımızı yaktılar. Çünkü kendilerinde bir şey yoktu. Onlardan üstün olmamız için ve kendi dinlerini

¹²İran mitolojisinde, omzunda biten yılanların delikanlı beyniyle beslendiği zalim hükümdar Dahhâk/ Zahhâk'e karşı halkı başkaldırmaya çağıran demirci. (Çevirmen)

kolayca beynimize işlemek için bilimimizi, varlığımızı yok ediyorlar... Bütün görkemimiz yok oldu gitti... Tarihî şehirlerimizi kimse tanımıyor. Kuşlar başka diyarlara göç etmiş sanki... Bahçeler çiğnenmiş, ölüler yerde kalmış... Artık kuşlar gül dallarına yuva yapmaz oldu. Gökyüzü kapalı ve kasvet verici. Herkesin üstüne koyu bir kefen geçirilmiş. Aç karga sürüleri havada kol geziyor; pınarlar kurumuş, çayırklar sararmış, solmuş; memleket can çekişiyor; elden gidiyor, ölüyor. (Sessizlik)

Ressam- (Sözüne kaldığı yerden devam eder) Söyleyin bakayım, zafer umudu var mı?

Perviz- Umutsuz değilim. Ferhan¹³ ve birkaç kişi ile Sefiddij¹⁴'i savunmakla görevlendirildik... Sizden uzakta değiliz. Ama her şeyden önce bilmek istediğim, burada kalıp kalmayacağınız. Çok yakında şiddetli bir savaş çıkacağı tahmin ediliyor. Uzak bir şehre gidip bu hengâmeden ve her an gelen tatsız haberlerden uzak kalsanız iyi olur derim. Henüz iş işten geçmedi.

Pervin- Nereye gidelim? Yol yok; babam rahatsız.

Perviz- Hayır, hayır; diyorum ki bu gece yola çıkın. İşim başımdan aşkın ama yine de sizinle ilgileneceğim. Ben kalıyorum. Bakalım savaşın sonu nereye varacak!?

Ressam- (Başını sallar) Şimdi çok geç oldu. Yollar tutulmuştur. Bu yakınlarda savaş başlar da biz muzaffer olursak, burada kalacağız. Allah göstermesin, ordularımız yenilirse, en kısa zamanda yanımıza gel; birlikte başka bir ülkeye ya da uzaklarda bir şehre gidelim.

Perviz elini uzatarak Ressam'la tokalaşır. Gözü masanın üstündeki kağıda ilişir.

Perviz- Elinizde hangi iş var?

Ressam kağıdı alıp Perviz'e uzatır. Perviz kağıda bakınca Pervin'in resmini görür. İri gözlü, parlak, örgülü saçlı, uzun boylu, çarpıcı renklerle tasvir edilmiş bir resimdir. Fonda çiçekler, çalılar vardır. Gölge oyunları ve açık

¹³Marquart'a göre Ferhan, Rey Savaşı'nda İranlıların komutanıydı. (Hidayet)

renkler kullanılarak Pervin'in vücudu göze çarpacak hale getirilmiştir. Ağzı hafif açıktır; dudaklarında solgun bir tebessüm vardır. Sol eliyle çengi tutmuş, sağ elinin parmakları telleri çekmektedir. Perviz kıza şöyle bir baktıktan sonra resmi az öteye götürür.

Perviz- (Ressama) Ne güzel bir çalışma!... şaşırtıcı. Bu sizin en iyi şaheseriniz... Sizden bir şey rica edebilir miyim?

Ressam- Buyrun.

Perviz- Bu portreyi bana verebilir misiniz?.. Savaşta teselli verir bana. Savaştan sonra iade ederim.

Ressam- Hediyem olsun; alın. Kızım benden ayrılmadıkça korkum yok. Bu portreyi yalnız kaldığım günlerde yaptım.

Perviz- (Kağıdı rulo yapıp cebine koyar) Biliyorsunuz, çok işim var. Sipere dönüp işlerle ilgilenmeliyim. Fırsat bulursam yarın uğrarım. Hazırlık yapın ve neyiniz var neyiniz yok, sarıp sarmalayın. Belki bir savaş arabasıyla gönderebilirim sizi buradan.

Ressam- (Korkarak) Tanrı yardımcınız olsun. Sizi biraz baş başa bırakayım; rahat rahat konuşun. Bilirim, gençler yaşlıların yanında rahat edemezler. Ben de bir zamanlar genç oldum!...

Perviz- Tanrı korusun sizi.

5

Ressam atölyesine giderek kapıyı üstüne kapar. Kız ile Perviz gidip ayvanın aşağısında bir süre bakışırlar.

¹⁴Beyaz kale.

Perviz- Bak, ne düşündüm. Burada güvencede değilsiniz. Allah göstermesin, ordumuz geri çekilmek zorunda kalırsa ya da şehir Arapların eline geçerse ne yapacaksın? Yarın ne yapıp edip, geleceğim ve seni babanla birlikte göndereceğim.

Hava biraz kararmış, gökyüzü ve bulutlar kızıl erguvan rengini almıştır.

Pervin- (Üzgün üzgün gül tepesini gösterir) Güllere bak; hepsi açmış. Ne hoş bir manzara!

Perviz- Bu gülleri kokladın mı bütün acıların, sıkıntıların geçer... Evet, çayırlardaki güller gülüyor ama benim gülüm solmuş... Neden böyle üzgünsün? Korkma, kazanan biz olacağız.

Pervin- Bu güller teselli ediyor beni; ama çabucak döküyor yapraklarını. Ah, bir bilsen!... Yüreğim hep tatsız şeyler olacağını söylüyor... Seninle baş başa kalmak ve sırlarımı açmak istiyorum. (Düşünceli) Hayır, yalnız değilim. Bir gölge hep beni izliyor; yanımdan uzaklaşmanı istemiyorum... Yanımda kalsaydın...

Perviz- Gizli acılar yüzünü soldurmuş; gizli gözyaşları gözlerini yormuş. Neden açık açık konuşmuyorsun benimle? Sana, babana kaç defa dedim burada kalmanız doğru değil diye. Ne yazık ki acelem var. Gidip, bana teslim edilen orduyu yönetmeliyim. Yakında zaferle döneceğimi umarım.

Ağaç dalında bir baykuş birkaç kez öter. Perviz ile Pervin birbirine sarılır.

Pervin- (Korkarak) şu ağaçtaki baykuşun sesini duydun mu? Ne uğursuz bir ses!

Perviz- Bu saçmalıklara inanıyor musun yoksa? Biz birbirimize aidiz. Önümüzde bir hayat var. Daha neden korkuyorsun? Şu yüzüğü al, geçir parmağına.

Siyah kaşlı altın yüzüğünü çıkarıp kızın parmağına takar. Kız da yüzüğünü çıkarır, ona verir.

Pervin- Al, hatıram olarak sakla. Sana mutluluk ve şans getirmesini dilerim... Bak, ikisi de aynı şekilde. Üstüne Ahuramazda resmi hâkkedilmiş.

Perviz- Tek kaygım sensin. Bu şehirden uzaklaşmanı istiyorum. Raga düşman eline geçerse, neler gelir başına?

Pervin- Birlikte ölelim; nereye gideceğim? Babam rahatsız; öksürüyor. Ben yalnızım. Bütün yollar kapalı. Sen daha iyi biliyorsun.

Perviz- Doğru; biraz geç kalındı. Fakat tanıdığım var; yine de halledebilirim. Elim kolum bağlı; ne kadar meşgulüm bilemezsin... şimdi gitmem lazım... Yanından ayrılıyorum ama aklım sende. Bedenimizin, ruhumuzun birbirimize ait olduğunu unutma.

*Eğilip kızın eteğini öper ve yola çıkar. Gözden kaybolana kadar el sallar.
Kız geri geri giderek sütuna yaslanır ve güllere bakar.*

İKİNCİ PERDE

Sâsânî mimarisi tarzında küçük bir oda. İki kandil yanmaktadır. Odanın sarıya çalan gri duvarlarında desenli bir kuşak vardır. Oda kapısının önünde kenarları sırma işlemeli ipekten bir perde asılıdır. Çiçek desenleriyle çevrili perdenin ortasında hayali ata binmiş genç bir padişah resmi görülmektedir. Bu binitin gövdesi aslan, başı akbaba, kulağı at kulağı gibidir ve iki büyük kanadı vardır. Ayağının dibinde bir arslan yatmaktadır. Padişah başka bir arslanla boğuşurken üstünden bir ceylan geçmektedir.¹⁵ Sol tarafta kapalı büyük bir pencere; odanın ortasında, yerde küçük bir ipek halı, solda oymalı bir ağaç karyola vardır. Saçları dağılmış, yüzünün rengi solmuş yaşlı Ressam yatağa uzanmış, öksürmektedir. Önünde yere, tepsi içinde kalem işi iki gümüş kadeh konulmuştur. Yatağın kenarında oturan Pervin'in yüzü kireç gibidir. Kandilin ışığında bir defterin sayfalarını çevirir ve babasının çizdiği şekillere rastgele bakar. Rüzgar uğultusu ve uzaklardan gök gürültüsü duyulur.

İhtiyar yatağında döndükten sonra gözlerini açar. Kısık bir sesle.

Ressam- (*Öksürür. Kendi kendine*) Ah, dündü... dün... Araplar üşüştüler... Öldürdüler... götürdüler... yaktılar. Hiç duymuyorum!... Keşmekeş devam ediyor mu acaba? Feryatlar uzaklaşıyor... Suskunluk... Düş mü görüyorum ne?.. Kim arıyor beni?.. Yer, gök gürlüyor... Devler, yırtıcı hayvanlar zincirlerini kırmış... Tüm kahredici güçler İran'ın karanlık yazgısına ağlıyor... Bahtı kara ülke Ehrimenlerin, hayvanların ayakları altında çiğnendi... Yeryüzünün tüm özgür insanları hayır... artık seni Arap batağından kurtaramaz. Zalimler sırtından vurmuşlar... İran can çekişiyor... Yavaş yavaş boğuluyor... Boynundaki ip sıkıyor boğazını. (*Ellerini çıkarır; birinin boğazını sıkıyormuş gibi birbirine kenetler*).

Kız kitabı yere bırakır. İlaç kaşığına alıp babasına ilaç içerir. İhtiyar dikkatle bakar ona, öksürür...

Ressam- (Kesik kesik konuşur) Sen burdasın... haaa... Acaba Perviz... bizi aramadı mı?.. Ben yaşlıyım... Güçsüzüm... Bir ayağım çukurda... Perviz'i görmek isterdim... Seni ancak ona teslim edebilirim... Huzur...huzur içinde can veririm o zaman... Söyle, Perviz gelmedi mi?... Neden şaşırдың kaldın?.. Tatsız bir şey mi oldu yoksa?

Pervin- Neden soruyorsun bana? Sen bilmiyor musun? Bu boğucu havada yaşayamam. Çıldırıyor üzereyim.

Ressam- (Zorlukla başını kaldırır) Korkma kızım. İmdadımıza koşacak biri çıkmayacak mı? Bir yol daha var... Korkma... Ahuramazda ölmedi.. Dayandığımız, sığındığımız o. Evet, bir yol daha kaldı... Perviz'le birlikte Hindistan'a kaçın... Ben gelemem.... (Öksürür) ölmek üzereyim... Siz gidin... Uzaklaşın. Sizin mutluluğunuzla ruhum şad olacak... şimdi tüm İran bu hunhar Arapların eline geçti... Atalarımızın yurduna veda edip... gidin.... Bahtınızın yıldızı tekrar yükselene kadar.... Ne olacağını kim bilir?

İhtiyar yatağa düşer. Bir süre sessiz kalır.

Ressam- (*Kendi kendine*) Ülkemize küfredildi. Ayaklar altında çiğnendi... Yurdun bu köşesinde dünyaya geldik biz... Atalarımızın yattığı yerler...

¹⁵ Bakınız: Friedrich Sarre (1865-1945), **Die Kunst des Alten Persiens** (Eski İran'da Sanat), 1920, Resim 98. Bu

Çocuklarımız bir gün gelecek; gülecekler burada... Kuş sesleri ile cıvıl cıvıl gür ormanlar var... Güneşin altın rengi ışıkları altında çiçekten dalları eğilmiş ağaçlar var... Yemyeşil kırlar, zincifre tepeler... Kuşların uçuştığı masmavi gökyüzü... Yollardaki bembeyaz tozlar... Gelip geçen bulutlar... Yemyeşil kırlar... kırmızı güller... dallarda inleyen bülbüller... usul usul yayılan inekler... ekip biçen mavi, uzun gömlekli çiftçiler... ağustos böceklerinin sesleri... cana can katan sabah meltemi... kervanın tekdüze çan sesi... Vatan denilen şey ruhumuzun aşına olduğu çiçek, bitki, canlılar, her şey. Onların ataları da bizim atalarımızla yaşamış ve onları da bizler gibi bu toprağa, bu suya bağlıyor... Bizim zehirli hayatımızı çekici kılan da bu göz alıcı şeyler zaten... Yazık ki hepsi ayak altında kaldı, çiğnendi, mahvoldu gitti!.. Cennetin bile kıskandığı bu güzel ülkenin tüm bağları bahçeleri, tarlaları viraneye döndü, baykuşlara mekan oldu! Zulme uğramadık yer kalmadı... İran, yeryüzünün şu cenneti Müslümanların hazırladığı korkunç bir mezarlık haline geldi... Vatan... Vatanımız, yurdumuz. (Kısa bir sessizlik)

Pervin- Babacığım, kendi kendine neler konuşuyorsun öyle?

Ressam- Hiç!... Bilmem... Şu yastığı yükselt biraz.

Pervin yastığı kaldırır. İhtiyar sırtını dayar.

Pervin- Böyle iyi mi?

Ressam- Evet. (Öksürür. Portreye dikkatle bakar) Bak; resimdeki ceylanlar İranlılardır... Arslanlarla, yırtıcı hayvanlarla boğuşan genç padişah onlara yenilir. Başları ezilen bu canavarlar ceylana saldırdılar. Mahvettiler bizi... Ah, düş görüyorum galiba. Otağlar, saraylar, bahçeler, hepsi tıynetsiz Arapların eline geçti... Mahvettiler bizi... (şaşkın şaşkın) Daha ne istiyorlar?.. Ah, ne uzun geceler!... Suskunlukları çok derin... Korkunç devlerin karşısında artık sırtım yatak yüzü göremez... Saray kubbeleri göğsümü sıkıştırıyor. Gökyüzü omuzlarımı eziyor... Savaşçıların çığlıkları geliyor kulağıma hâlâ... At kişnemeleri, kılıç şakırtıları savaş borusunun kükreyişiyle karışıyor birbirine... Artık hiç... sessizlik... gök gürültüsü... karanlık... bu karanlık yurdumuzun can çekiştiğini gösteriyor. Atalarımızın hatırası dağılıyor... Ehrimenlerin eliyle... devlerin, yırtıcıların dişleriyle. Atalarımız yas

Sâsânî resmi Almanya'da Saint Orsol kilisesindedir. (Hidayet)

tutmuş, bize bakıyorlar! Uyuyayım... masum uyku! Acı bir düğümle bizi ölüme aşına kılan uyku, solgun ruhların ilacıdır.

Pervin- (Odada yürürken ellerini sallar) Zavallı, zavallı! Söyledikleri hezeyan. (Babasının yanına gider, yatağın kenarına oturur) Babacığım, yanında kalacağım. Bu gece buradayım; uykum yok. Yanından ayrılmam.

Ressam- Nasıl da titriyorsun!... Hastalandın galiba.

Pervin- Kulaklarım ağırlaştı; kafamın içi bomboş sanki.

Ressam- Git, rahat rahat uyu. Ama Perviz'in gelip gelmediğini öğrenmek istiyorum. Yeni bir haber var mı acaba? Söyle çabuk.

Pervin- (Elini alınına dayar. Düşünceli) Hayır gelmedi; gelmeyecek de. Öldürülmüş... Ölmüş... Evet, rüyasını gördüm... Dün gece rüyamda gördüm. Aya bakıyordum. Derken duman arkasında kaldı. Perviz beyaz giysiler içinde, saçları dağılmış, bana bakıyordu. Parmağıyla belindeki hançeri gösterdi bana. Uykudan sıçradım hemen. Bir daha da uyuyamadım. Öldü o...

Ressam- (Elini uzatıp kızının saçlarını okşar) Ne kadar çabuk inanıyorsun! Neden inanıyorsun bu saçmalıklara, aldatmacalara? Askerlerimiz henüz savaşıyor. Savaş bittiği zaman gelecek... Ne yapıp edip göndereceğim seni... Git, git haydi; rahat rahat uyu... Ne berbat bir hava!... Göğsüm çok ağrıyor... (Öksürür) Bu gece benim yanımda kalmamalısın. Buranın havası zehirli; git yat sen.

Islık sesi gelir. Rüzgar şiddetini arttırır. Uzaktan gürültü ve kavga sesleri duyulmaktadır. Babayla kız şaşkın şaşkın birbirlerine bakarlar. Kız kalkıp kapıya kulağını dayar, sonra geri döner.

Pervin- Raşno havlıyor. Birkaç kişi bağırıp çağırıyor; ne oldu acaba?..

Ressam- Ahura imdadımıza yetişsin; yine n'oldu acaba?.. Kendi evimizde de rahat edemeyecek miyiz acaba?

Bağırış çağırış sesleri daha da yaklaşır. Odanın pencereleri açıktır. Behram koşarak odaya girer. Rengi kireç gibidir ve saçları dağılmıştır. Kız duvara yaslanır.

Ressam- Nedir seni tir tir titreten?

Behram- (Kesik kesik konuşur) Orada gördüm... Kendi gözümle gördüm... Yakıyor, yıkıyorlar... Gelirken dört yalınayak Arapla karşılaştım birden... kapıda... zorla açtılar kapıyı... "Kimsiniz?" dedim.

Ressam- Söyle çabuk kimmiş?

Behram- Araplar doluştu bizim eve... Köpeğimiz Raşno üstlerine saldırdı... Bu sabah onlardan birini gördüm. Abasına sarınıp ağacın arkasına saklanmıştı. (Pervin'e işaret ederek) Siz o sırada ayvanın kenarında duruyordunuz. Sizi gözlüyordu. Köpek havlayınca bahçe çitinden atlayıp kaçtı. Haberim olsaydı, canına okurdum onun...

Şimdi yanına üç kişi daha alıp gelmiş. Raşno üstlerine atıldı. Boğuşuyorlar. (Yutkunarak hızlı hızlı konuşur) şehirde duydum; Musmugan¹⁶ı erkek kardeşi ve kızıyla birlikte yakalayıp zindana atmışlar, ateşkedeyi de yıkmışlar.

Baba, kız şaşırarak- Ateşkedeyi mi?

Behram- Ne kadar mübed, mug, hirbed varsa kılıçtan geçirdiler, ahaliyi öldürdüler; askerlerimiz dağılmış. Ferhan da ortalarda yok. Kimse nerede olduğunu bilmiyor.

Baba, kız şaşkın şaşkın birbirlerine bakarlar. Behram döner, kapıyı arkadan kapayıp sürgüler. Perdeyi çeker, gelip yaşlı adamın karşısında ayakta durur.

Pervin- (Behram'a) Beni sakla bir yere; korkuyorum.

¹⁶Rey şehrinin dinî lideri olan ateşperest baş rahibi, büyük mug. (Hidayet)

Behram- Dışarı çıkmayın, yoksa kendi ayağınızla düşmanın eline geçersiniz.

Pervin- Peki n'apalım?

Ressam- Perviz en kısa zamanda buradan kaçmamızı söylemişti; hatırlıyor musun?

Pervin- Köpeğimizi öldürürlerse ne yapacağız? Canının yanmasını istemiyorum. Gidip onu şu canavarların elinden kurtaracağım.

Ressam- Sus; çocuksun hâlâ. Canınla oynadığını biliyor musun sen? Ahura'nın yarattığı köpeğin bekçilik için yaratıldığını, onların Ehrimen tarafından öldürmek ve yıkmak için gönderildiğini bilmiyorsun.

Pervin- Ahura Mazda!.. Ahura! Nerede acaba? Neden imdadımıza koşmuyor? Niçin karanlığı aydınlığa hakim kıldı?.. Neden yarattı Ehrimeni? Dışardaki canavar seslerini duymuyor musun?

Ressam- Ehrimen, evet, Ehrimen var. Şu zavallılar yok mu; kendi dinlerinde Ehrimen olmadığını söylüyorlar. Ama kendileri Ehrimen. Ayrı bir Ehrimenlerinin olması gerekmez zaten. Çünkü onun tarafından gönderilmişler.

Pervin- Buraya üşüşürlerse ne yapacağız? Bir bu eksikti?

Ressam- Korkma canım; hırsız onlar. Para ve eşya için geliyorlar. Her şeyimi veririm onlara ama, sana el uzatmalarına izin vermem. (Behram'a) Kandilleri söndürelim.

Behram- Daha kötü olur. Yanlarında ateş güzü var. Pencerenizden ışık geldiğini görmüşlerdir. Her tarafı incelerler. Tanırım onları. Gözleri vahşî hayvanları gibi parlar. Karanlıkta da görürler. Kılıklarından korkuyorum. Maymun gibiler. Vahşî kara gözler; çenelerinin altındaki kurumuş yara; çirkin sesleri.

Pervin- (Behram'a dönerek parmağını dudağına götürür) Hişt hişt! Sen de duydun mu?

Behram- Hayır... Ne var? Geldiler mi yoksa?

Pervin- Bilmiyorum... Galiba koridordalar. İyi kulak ver. Duydun mu?

Ayak sesi yaklaşır. Kapı hızlı hızlı çalınır. Biraz bekledikten sonra daha şiddetli çalınmaya başlar.

Kapının ardından- Açın kapıyı pis köpekler!

Oda sarsılmaya başlar. Üçü de ne yapacaklarını bilemeden birbirlerine bakışır.

Ressam- Kim o? Kapıyı kıracaklar; git, aç.

3

Behram kapıyı açar. Yüzleri, başları sarılı, korkak, kirli çıplak ayaklı ve ellerinde kılıç taşıyan dört Arap içeri girer. Kıza gözlerini dikerler. İçlerinden birinin abası yerde sürünmektedir. Elinde kanlı bir bıçak vardır. Behram ellerini kaldırır. Araplar birbirlerine bakışarak korkunç korkunç kahkaha atarlar. Kız korkusundan zangır zangır titremektedir. Kendisini babasının yatağına atar. Babası kucaklar.

Araplardan biri arkadaşına- Vay vay vay! Ömrümde böyle güzellik görmedim! (Göz kırpar)

İkincisi- Komutan bize bir sürü para verir.

Üçüncüsü- Bence de.

Birincisi Behram'a işaret eder- Şu adama dikkat et.

İkincisi- Acele edip her tarafı arayalım. Halıyı unutmayalım ha!

Birincisi- Hadi, çabuk ol, vakit kaybetmeden gidelim.

Dördü de gülüşür. Üç Arap etrafı arar. İçlerinden biri el yazması bir kitabı alarak bakar, yere çalıp çiğner. Öbürü halıyı rulo yapıp kenara koyar. Üçüncüsü ilaç kadehlerini halıya boşaltıp abasının bir kenarına yerleştirir. Kapının kenarında duran ve elinde kılıç taşıyan Arap perdeyi çeker, arkadaşına verir. Üçüncü Arap eşyaları odanın kenarına bırakır; kıza bakıp kahkaha attıktan sonra yaklaşarak arkadaşlarına işaret eder. Elini uzatır, kızın kolyesini koparır ve cebine atar. Gülerek kızın çenesinin altına vurur.

Behram odanın bir köşesinden fırlayıp Araplarla Pervin'in arasına girer ve Arabın elini iter.

Dört Arap birden- Öldürelim şunu!.. Öldürelim şunu!..

Üçüncü Arap- Kılıcımı şu pis köpeğin kanına bulamak istemiyorum.

İkincisi- Haklısın.

Dördüncüsü- Kızın dışındakiler ölsün!

İkinci Arap- At şu köpeği dışarı; ikiye ayır!

4

İki kişi eşyaları yere bırakır, Behram'ı yakalayıp tekme tokat döver, kılıçla yaralar ve odadan çıkararak koridora atarlar. Behram'ın yere düşüş sesi işitilir. Feryat eder, inler ve boğulur. Kız bayılarak babasının yatağına düşer.

Ressam- (Çatlak ve titrek bir sesle bağırır) Kızıma, ciğerköşeme ne yapacaksınız? Ne istiyorsanız, alın götürün. Evim sizin olsun; beni öldürün... Dokunmayın ona... Kimseye bir şey yapmadı o; kimseyi incitmedi. Benim kızım bu... Ayırmayın benden. Hayatımdaki tek umudum, her şeyim benim. Uzatmayın elinizi ona. Hayır... Hayır... (Öksürür) İnsan dilinden anlamıyor bunlar!...

Fırtına çıkmıştır; şimşekler çakar. Küçük pencere korkunç bir sesle açılır. Kandillerden biri söner. Fırtına sesleri, odayı aydınlatan şimşekler. Araplardan biri eğilip kızı babasının kucağından alır.

Ressam- (Zar zor yatağından yarım doğrulur. Arabın kirli eteğini yakalar) Allah aşkına kızımı ayırmayın benden; çekin elinizi... bırakın... bırakın; bir kere daha göreyim onu. (Arap abasının eteğini onun elinden kurtarır. Dördü birden gevrek gevrek güler. Rüzgar diğer kandili de söndürür. şimşek çakar ve oda aralıklarla aydınlanır) Sizde merhamet yok mu hiç? Bırakın... bırakın.

Fırtına sesi, pencerelerin, kapıların çarpma sesleri. Öksürük nöbetine yakalanan Ressam'ın ağzı köpürür, yatağına düşer. Uzaktan Arapların gülüşmeleri işitilir.

Perde iner.

ÜÇÜNCÜ PERDE

Oymalı iki büyük kapısı, bir penceresi ve küçük şahnişini olan görkemli bir salon. Birkaç kandil yanmaktadır. Sağda şahnişinin yakınında arslan penrçesi şeklinde kısa ayaklı, arslan başlı, oymalı değerli bir taht vardır. Üstüne döşek ve koyu renkli ipekten baş ve sırt yastığı konulmuştur. Dört köşe bir masa, üstünde büyükçe porselen bir vazo vardır. Yer halıyla kaplanmıştır. Odaya eski, iki üç sehpa serpiştirilmiştir. Tahtın altına kapağı açık birkaç çekmece konulmuştur. Kumaş ve bazı kıymetli eşyalar görünmektedir. Tahtın öbür tarafında bir pirinç buhurdan görülmektedir ve içinde ıtır tütmetedir. Bu görünümü ateşkedeyi andırır. Buhurdanın iki tarafında halka şeklinde büyük kulplar vardır.

1

Arap komutan duvara asılan gümüş aynanın karşısına geçerek kendine bakar. Dönüp bir de öyle bakar; elini bıyıklarına götürür; güler. Bir adım

atar; ellerini ovuşturur; mücevher kutularının başına geçer. Kolyeleri çıkarıp eliyle tartar; gülerek yerine koyar. Göre döner ve pencereden dışarıya bakınır. Ayak sesleri gelince döner ve tahta oturur; surat asar.

2

Soldaki kapı açılır. Yalınayak dört Arap beyaz beze sarılmış bir şey getirip tahtın önünde yere bırakırlar.

Araplar- Selamünaleyküm efendimiz; bu huriyi cennetten sizin için getirdik.

İçinden biri bezi çekince baygın kız ortaya çıkar. Sonra dördü de eğilerek geri geri gider; kapının önünde başı önde dururlar. Arap komutanın gözleri parlar, yutkunur, güler; elini beline götürüp Arapların önüne çil çil para atar. Altın Sâsânî sikkeleri havada ışıldar. Araplar son sikkeyi kapana kadar itişip kakışır. Komutan sinirlenir ve eliyle kapıyı gösterir.

Arap komutanı- Çıkın!.. Yıkılın karşımdan!

Dört Arap da dışarı çıkar.

3

Komutan tahttan iner, kızın zülüflerini okşar. Oturur, başını dizine koyar. Kızın yanakları titrer. Gözleri fal taşı gibi açılır. Gözlerini ovuşturur. Arap kahkaha atar.

Arap komutanı- İyi akşamlar ey güzellik tanrıçası! Hoş geldin.. şeref verdin.

Pervin- (Ayağa kalkar. Düşünceli) Düş görüyor olmalıyım! Ne korkunç bir kâbus!

Arap komutanı- Kaçma benden ceylan gibi... Gözlerin ne kadar güzel! Başımı döndürdün, (Çekmeceleri göstererek) Bütün servetimi ayaklarına saçarım.

Pervin geri geri gider, duvarın köşesinde durur. Titremeye başlar. Hali perişandır, saçları dağılmıştır ve ellerini sıkıştırır, yere bakar. Arap tepeden turnağa kızı süzdükten sonra güler; yerinden kalkıp kıza doğru gider. Kız elleriyle yüzünü gizler. Arap, kızın beline elini uzatınca, kız arabın elini hızla iter. Koşarken masaya çarpar ve vazo yere düşüp kırılır.

Pervin- İmdat! Yetişin! Bu adam da kim? Ne istiyor benden?

Arap usul usul yaklaşır. Pervin onu uzaklaştırmak istercesine korkuyla ellerini önde tutar.

Taptığın Tanrı rızası için bırak beni, gideyim... Yeter artık, bırak gideyim...

4

Arap komutanı yüzünü buruşturur, gidip sağdaki kapıyı açar; ellerini birbirine vurarak birine seslenir. Başka bir Arap içeri girer, saygıyla eğilir. Elini alnına götürüp indirir. Arap komutanı ona yaklaşır.

Arap komutanı- Şu kadına söyle; Müslüman olursa onunla evleneceğim... Anlat ona... haydi..

İçeri giren Arap tekrar saygıyla eğilir. Arap komutanı ellerini beline dayar ve kızı minnet altında bırakmış gibi gözlerini ona dikip bakar. Sonra gider, tahta oturur. Tercüman başı önde, elleri göğsünde kıza yaklaşır.

Tercüman- Hayırlı geceler. Hiç endişelenmeyin.. Bizim güvencemizdesiniz. Rahat olun. Size bir zarar gelmeyecek.

Pervin- Bırakın beni; uzaklaşın yanımdan; izin verin gideyim.

Tercüman- Artık gidemezsiniz. Neden titriyorsunuz? Kılınıza bile dokunulmayacak.

Pervin- Bırakın gideyim, bırakın gideyim. Yeter artık.

Tercüman- Komutanımız Urve bin Zeyd el-Hayl et-Tâî¹⁷ hazretleri diyor ki, hayatınız ve geleceğiniz size edeceğim teklifi kabulünüze bağlı.

Pervin- (Tereddüt içinde) Söyle.

Tercüman- Komutanımız sizi duyduğundan daha güzel ve cazibeli bulmuş. Müslüman olduğunuz takdirde sizinle evlenecek. Başınızdan mücevher dökcek. En iyi saraylardan biri sizin olacak. Diğer eşleri size itaat edecek, cariyeniz olacak. Her bakımdan huzurunuz sağlanacak. (Gülümser)

Pervin- (Titrek ve biraz da kısılmış bir sesle) Taptığınız Tanrı aşkına, bırakın beni, gideyim... Babamın yanına gideyim; yaşayıp yaşamadığını bile bilmiyorum. Yetmedi mi artık? Başımıza neler getirdiğinizi görmüyor musunuz?

Tercüman- Kader böyleymiş. Biz İran'ın çelik vücutlu askerlerini yenemiyorduk. Bu sefer Allah bizi bu işle görevlendirdi. Onun yardımıyla sizi yendik; doğru yolu göstermek için.

Pervin- Siz dininizi bahane ettiniz. Amacınız fetih, para, hırsızlık, vahşilik.

Tercüman- Paranız varken, hiç de fütûhatta bulunmuyordunuz canım! Romalılarla, Turanlılarla, biz Araplarla didişip durdunuz. İran'ın hamâsesi baştanbaşa komşularıyla yaptığı savaşlarla dolu.

Pervin- Biz özgürlüğümüzü korumak için savaştık. Hiçbir zaman din adına başkalarıyla savaşmadık. Başkalarının dinini, töresini hor görmedik; serbest bıraktık onları. Siz kendinizi allâme sanıyorsunuz ama Tanrı bilgisinden haberiniz yok. Gözü, gönlü aç, ne oldum delisi olmuş şeyler! Bizim dinimiz hakkında ne konuşabilirsiniz ki!? Dünya ne kadar eskiyse, bizim dinimiz de o kadar eski. Daha dünkü insancıklar, başımıza peygamber mi kesileceksiniz? Bakın, kendinizi doğru yolda sanıyorsunuz ama yırtıcı hayvanlar gibi davranıyorsunuz. Sizin taptığımız Tanrı, Ehrimen, savaş tanrısı, cinayet tanrısı, kinci tanrı, kan isteyen yırtıcı tanrı. Sizin işleriniz, davranışlarınız işkence ve alçaklık temeline oturmuş. İnsanların

¹⁷Spiegel, Darmesteter ve Christensen'e göre İranlıların istihkamat merkezi olan Demavend kalesi sadece hicri 141 yılında Hâlid'in komutasındaki Araplar tarafından fethedilir. Fakat Reyliyle Arapların ilk savaşı meşhur rivayete göre hicri 22 yılı dolaylarında ve Ömer'in halifelîği zamanında gerçekleşmiştir. Bu savaşta Ferhân-i Zîbendî İranlıların, Urve bin Zeyd de Arapların komutanlığını yapmıştır. (Hidayet)

kanını dökmeye susamışsınız. Yaptığınız her şeyle dünyayı kirletiyor, insan soyunu alçaltıyorsunuz.

Tercüman- Bizim dinimiz Tanrı katından geldi ve başkalarına doğru yolu gösterme emri verildi. Öldürülsek de, ölsek de cennete gideceğiz. Çünkü Tanrı'nın hoşnutluğu için savaşıyoruz. Savaşta önde gidiyorsak, doğruluk bizden yana olduğu için önde gidiyoruz. Siz ateşperestler Tanrı'nın düşmanı ve Ehrimen'in işbirlikçisisiniz. Kutsal dediğiniz kitaplar saptırıcı, bâtil ve saçma sapan şeyler.

Pervin- Yeni bir kültürden mi bahsediyorsun?

Tercüman- Bu öğrenmeniz gereken bir dil. Nihavend Savaşı'ndan sonra diliniz ve dininiz öldü.

Pervin- (Sinirlenerek) Kitaplarımızı yaktınız. Aklınız sıra dilinizi öğrenip, dininize gireceğimizi sandınız değil mi? Sadece ebediyen adınızı lekelemiş oldunuz. Gelecek kuşaklar lanet okuyacak size. Cahillik, kıskançlık ve deliliğiniz yüzünden bilimin değerini bilmediğiniz ve eski nesillerin yadigarlarını yaktığınız için size yırtıcı hayvan diyecekler, canavar diyecekler.

Tercüman- Onların külü üstünde bilim kıvılcımlarını çaktıracacağız. Yananlar, yoldan çıkartıcı kitaplardı. Bunda pişman olacak bir şey yok. Bilim insanoğlunu mutlu etmez. Sadece inanmak, itikat etmek gerek.

Pervin- Ama körü körüne değil. Bizim dinimiz bilimle iç içedir.

Tercüman- Sapık din, sapık bilim doğurur.

Pervin- Sen bizim bilimimize, kutsal kitabımız Avesta'ya aşinasın; neden böyle konuşuyorsun? Biz biliyoruz; sizin tek hedefiniz fütûhatta bulunmak. İranlılara kin gütmek ve düşmanca davranmaktan ibaret. Dini bahane etmişsiniz kendinize. Kızları evlerinden kaçırap dağ başında satmaya dininiz müsaade ediyor mu? Evleri ateşe vermeye, tarlaları çiğnemeye, kadınları, çocukları kılıçtan geçirmeye izin veriyor mu? Bütün bunlar Ehrimen'in işi değil mi? Evet, savaşı biz başlattık; çünkü dininiz biz İranlıların işine yaramaz. Belki sizin için iyidir. Çünkü

yırtıcı hayvanlar gibi yaşıyorsunuz. O sizi doğru yola davet etti. Ama biz çok uzun zamandır iyi ile kötüyü ayırt ediyoruz. Rica ederim dininizi bahane etmeyin; cenneti, cehennemi bırakın bir kenara. Ne yapabilirsiniz, bu gün yapın. Askerleriniz bize karşı üstün gelse de, anlatılamayacak şeyler yaptılarsa da, gücünüz bize yetmeyecek. Bir gün gelecek, sizi ülkemizden kovacağız; eski ateşi yeniden yakacağız. Getirdiğiniz din doğruysa, savaş ve kıyımı kabul etmez. Duymadınız mı hiç, doğru söz kılıçtan keskindir.

(Sertçe ellerini hareket ettirir. Odada yürüyen ve bıyıklarını buran Arap komutana bakar. Sinirli sinirli güler) Evet, örneği benim işte. Şimdi beni doğru yola davet ettiniz öyle mi? Ne zahmetler ettiniz!...

Tercüman- Siz Müslüman olmuyor musunuz?

Pervin- Hayır. Babam, annem Zerdüş dininde öldüler. Herkesten çok sevdiğim kişi özgürlük, vatan ve Mezdisna dinini korumak için canını feda etti. Eğer hepsi cehenneme gidecekse, ben de onlarla birlikte olmak istiyorum. Ölmeden önce cennete geldiniz ama sizin cennetiniz bizim cehennemimiz oldu.

Tercüman- Şimdi kendi geleceğinizi düşünün. Cevabınız nedir?

Pervin- *(Biraz duraklar)* Komutanınızın teklifi karşısında çok memnun oldum. Fakat ben başka biriyle nişanlıyım. Bana evlilik yüzüğü verdi. Bedenim, ruhum ona ait. Bir başkasını onun yerine seçmem. Komutanınız beni onurlandırmak istiyorsa, bıraksın, babamla İranlıların ordugahına gideyim. Ömrüm oldukça kendilerine minnettar kalırım. Söyle komutanına, söyle; ben başkasıyla nişanlıyım. Onun teklifini kabul edemem. Bırakın, babamla birlikte İranlı askerlerin ordugahına gideyim; nişanlım orada.

Elini uzatıp nişan yüzüğünü tercümana gösterir. Arap yüzüğe baktıktan sonra cebinden ona benzer bir yüzük çıkarır ve kıza verir.

Tercüman- Siz bu yüzüğü tanıyor musunuz?

Pervin- *(Korkarak)* Bu ona verdiğim yüzük... ondan ayrıldığım gün.. Ah Pervizim!... Perviz öldürüldü mü ? Söyle... Taptığın Tanrı aşkına söyle, bu yüzüğü

kim verdi sana? İranlı tutsaklar arasında, üstünde Sevârân-i Câvidan giysisi bulunan, Perviz adında, uzun boylu bir genç gördün mü? Söyle... (mırıldanarak) Evet, öldürülmüş... ölmüş...

Pervin- (*Tekrar*) Uğruna savaştığın din için, sevdiğilerin için, yalvarıyorum, kim verdi bu yüzüğü sana?

Tercüman- Mademki ant verdiniz, söyleyeceğim size... Evvelki gece; gece yarısını geçmişti. Bizim askerler Suren ırmağı kenarında sizin askerlerinizden bir gruba baskın yaptı. Çok kanlı bir çarpışma oldu. Parsîler cesurca dövüştüler ve hepsi kan revan içinde öldü. İranlı isyancıları ve tutsakları sorgulamak üzere halifenin emriyle Pehlevice öğrendiğim için, ölenlerin eşyalarını almak maksadıyla bir grup askerle birlikte gittim. Soğuk ve kasvet verici bir mehtap vardı. Ölenler kan revan içindeydi. Dolaşırken bir ölünün başında bekleyen bir kırat gördüm. Yaklaştım. Biri abamın eteğini çekti. Geri dönüp baktım; saçları dağılmış, sol omuzundan kan fişkırان bir genç, zorlukla başını kaldırdı. Üstünde komutan üniforması olduğu için Pehlevice "Sen kimsin?" diye sordum. Çatlak bir sesle "İnanmışım din aşkına, n'olur beni dinle biraz." dedi. Sol elinde, üstünde bir şeyler yazılı bir kağıt parçası vardı. Sağ elini kaldırıp "Şu yüzüğü çıkar. Yolun Raga şehrine düşerse, nişanlığa ver onu; Ressam'ın evinde. Tek umuduma de ki: Seni düşünüyordum. Felek mücadele etti benimle." dedi. Tam işitemediğim başka şeyler de söyledi. Sonra da düşüp öldü.

Pervin- (Yakınındaki sehpayaya kapanır. Yüzünü elleri arasına gizler. Kendi kendine kesik kesik konuşur) Öldürüldü o... öldü.. gitti... Ben hâlâ yaşıyorum! Bu canavarların eline düştüm. Hayır, istemiyorum; yetti artık... Babamın başına neler geldi, bilmiyorum... Doğru mu acaba? Düş değil ya?.. Hayır... yapamam...

Tercüman- Biliyorsunuz, din kardeşlerinizin ve hemşehrilerinizin kaderi bir dereceye kadar sizin elinizde. Binlerce insan işkence çekiyor. Musmuganı ve kızlarını Bağdat'a gönderecekler. Siz diğerlerine göre daha şanslısınız. Çünkü komutan hazretleri sizinle evlenmek istiyor. Bir gülümseme ve gamzenizle bunca insanın canını kurtarabilirsiniz. Bir cilveniz milyonlar eder. Başkalarının umudusunuz siz.

Pervin- Sus... Zavallı! Bu parlak sözlerle beni kandırmak mı istiyorsun? Ne geçecek eline? Yazık ki sizi iyi tanırım! Nişanlımı, babamı, ailemi öldürenlerle güleceğim.. öyle mi?

Tercüman- Urve bin Zeyd el-Hayt et-Tâî hazretlerinin beğendiği ilk kadınsınız. Sizinle konuşmak, sizi onurlandırmak ve haremine göndermek istedi. Şimdiye kadar güzel bir kadına rastlamamıştı. Onun tutuklusu olduğunuzu unuttunuz galiba.

Pervin- Yeter, yeter artık. Sizinle işim yok. Elinizden geleni ardınıza koymayın. Şimdi yıkıl karşımdan!

Tercüman- Pişman olacaksınız.

Pervin- Pişmanmış!..

Pervin başını iki eli arasına alır. Tercüman gidip komutanın önünde saygıyla eğilir.

Tercüman- Kendi milletinden birine aşık.

Komutan hiddetlenir ve onu azarlamaya başlar.

Arap komutanı- Kabul etmedi ha? Cehennem olası... Beni burada boşu boşuna mı beklettin köpoğlu?

5

Tercümanı tutup odadan dışarı atar ve kendisi de onun peşinden çıkıp kapıyı kapatır.

Pervin yüzüğü eline alır, başını kaldırır, çepeçevre odaya bakınır. Elini alnına koyar ve derin bir uykudan uyanmış gibi kalkar, masanın yanına gidip yere oturur ve ağlamaya başlar.

Odanın arkasındaki fon kararır ve koyu mavileşir. Ansızın yere düşen bir pirinç plakanın ya da çalparanın sesi işitilir. Sağdaki kapı ardına kadar açılır. Omuzuna beyaz buruşuk bir kefen atmış, uzun etekleri yerde sürünen, saçları taranmış, gözlerinin etrafında mor halkalar oluşmuş, donuk donuk bakan ve suratı mumyalanmış izlenimi veren Perviz kapının kасыnda durur. Fon karanlıktır. Başından beline kadarki kısım biraz aydınlık, vücudunun geri kalan kısmı belirli belirsiz gözüktür. Boğuk bir sesle.

Perviz'in gölgesi- Pervin... Pervin... Kulak ver; affet beni.

Pervin- (Başını kaldırıp gözlerini ovuşturur. Çılgınca) Bu ses hiç de yabancı gelmiyor... düş mü görüyorum yoksa? Uyanık mıyım acaba? Eskileri hatırlıyorum. (Bakar) Ah Perviz! Seni öldürmemişler. Yalan olduğunu biliyordum. Aldatmacaydı bunlar, kâbustu. Her şeyi gördüm, her şeyi gördüm gözlerimle. Gözlerim yolda seni bekliyordum. Nerede kaldın?.. Gel, kurtar beni; gel, şu canavarların pençesinden kurtar beni. Ne hale düştüğümü gör. Madem yaşıyordun, neden daha önce gelmedin? Kaçalım, kaçalım çabuk. Babamı öldürdüler, biliyor musun? Yaklaş, yaklaş. (Ayağa kalkmaya çalışır ama yere düşer) Ah, kalkamıyorum. Yaklaş; neden konuşmuyorsun hiç? Yaklaş...

Pervin- (Tekrar dikkatle bakar) Neden böyle bakıyorsun bana? Beni götürmek istemiyor musun yoksa? Uzağa, bu canavarlardan uzaklara. Çabuk ol, yardım et. Neden dik dik bakıyorsun? Yaklaş hadi; suskunluğun korkutuyor beni. Bir şeyler söyle; korkuyorum. Ölü müsün, diri misin? Bu onun ruhu.. Derler ki ölülerin ruhu bazen görünürmüş... Onu yalnız beynimde görmüyorum... başkası da görebiliyor mu acaba? Korkuyorum, korkuyorum.

Perviz'in gölgesi- Ne yazık ki artık elimden bir şey gelmez. Pervin artık yeryüzündeki insanlardan biri değilim ben. Ruhum bedenimden ayrıldı. Tanrılarla İmşaspendan arasındayım. Hayatın pisliklerinden kurtuldum, özgürleştım. Her şeyi görüyorum, her şeyi işitiyorum. Pervin affet beni. Ruhum senin için azap çekiyor; affet beni. Artık gitmeliyim.

Pervin- Sen öldün mü? Artık hayatın benim için cazip tarafı kalmadı. Hiçbir şeye ilgi duymuyorum. Bekle biraz; beni de yanında götür. Bu canavarların eline mi

bırakacaksın beni? Götür beni de Perviz. Kader bizi öldüğümüz zaman da evlendirir. Bir bütün olacağız; hiçbir güç bizi ayıramayacak.

Perviz'in gölgesi- Yazık ki artık hiçbir şey yapamam. Birlikte ölmemizi istedin ama böyle oldu. Affet beni.

6

Koridordan ayak sesleri gelir. Perviz'in gölgesi yavaşça uzaklaşır. Kapı önceki gibi kapanır. Odanın fonu koyu mavi olarak kalır. Soldaki kapıdan Arap komutanı girer.

Pervin- (Kesik kesik) Bilmiyorum! Çıldırırım galiba. Hasta mıyım? Yalan değil mi bunlar? Sihir değil mi gördüklerim, işittiklerim?.. Bu hunhar, sefil herifin koynuna mı gireceğim? Perviz'in katillerinin, babamın katillerinin! (Ağlar)

Arap komutanı güler. Gidip buhurdanı alır ve tahtın önüne koyar. İçine buhur ve ıtır atar. Yoğun ve hoş kokulu dumanlar yükselir. Sonra Pervin'in karşısına gelir. Ellerini ovuşturur. Kız korkarak ayağa kalkar ve sırtını duvara verir. Arap komutan kıza yaklaşır.

Arap komutan- Prensesim bize diyeceğiniz nedir? Kalbime girin ey cennet hurisi. Korkmayın benden. Öcü değilim.

Pervin gözlerini diker ona.

Arap komutanı- (Önünde çömelir) Ağlama gözümün nuru. (Kalkıp biraz daha yaklaşır) Bak sevgilim. şuradaki mücevherlerin tümü senindir. (Çekmeceleri gösterir) Bir gülümseyişin için hepsini ayaklarına dökerim.

Pervin baştan aşağı süzer komutanı. Arap biraz daha yaklaşır. Kızın kılı kıpırdamaz. Arap sol elini Pervin'in boynuna dolar ve sağ eliyle çenesinin altını tutar, başını yaklaştırır. Pervin elini uzatır, Arabın hançerini sapından kavrar, yavaşça kınından çıkarır ve arkasına saklar. Arap bir öpücük alır kızdan ve biraz geri çekilip gülümser. Kız onun kollarından çarçabuk sıyrılır; hançeri iki eliyle

kavrayıp olanca gücüyle sol memesinin üstüne saplar ve ses çıkarmadan yere yığılır. Arap bir an için şaşkınlığından ne yapacağını bilemez. Hançerinin kılıfına bakar. Sonra ağır adımlarla gidip buhurdanı getirir ve kızın cesedinin yanına koyar. Buhurdandan yoğun duman yükselmektedir. Bu sırada uzaklardan bir çengin titrek tellerinden çıkan sesler duyulur. Yorgun yorgun acıklı bir melodi çalınmaktadır. Arap komutan ışıl ışıl parlayan mücevherleri çekmecelerden çıkarır ve Pervin'in naaşı üstüne koyar. Saz sesi kesilir. Arap elleriyle yüzünü kapatıp gerisin geri sahneden çıkar.

Perde iner.

Paris, 21 Âzermah 1307/11 Aralık 1928